

El nou mapa de dialectes del català amplia l'àrea d'incidència del tortosí

Nou mapa de dialectes de la llengua catalana.

L'Espluga de Francolí Ò.M.J.

El subdialecte tortosí, el català que es parla a les Terres de l'Ebre i el nord de Castelló, té un àmbit d'influència major del que es considerava oficialment fins fa poc, segons l'actualització del mapa de dialectes que ha proposat l'equip del festival *Posa-hi tu l'accent*, el primer sobre les variants del català i que es va fer el cap de setmana passat a l'Espluga de Francolí, a la Conca de Barberà. La parla tortosina és l'essencial del Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, i arriba a la comarca aragonesa del Matarranya i almenys a les comarques castellonenques del Baix Maestrat i els Ports. Així, en el nou mapa, el tortosí s'estén bastant més cap al sud i pren territori al valencià septentrio-

nal. Cap al nord, s'estableix una àmplia zona de transició entre el subdialecte que es parla a les comarques de l'Ebre i el que s'usa als municipis del Baix Camp com Pratdip, Vandellòs i Colldejou; a la major part del Priorat o a una part de les Garrigues i del Baix Cinca, ja a l'Aragó. De fet, en lloc de les clàssiques línies divisòries entre els dialectes, s'hi han traçat franges de transició que s'ajusten molt més a la realitat, ja que són territoris amb molt de contacte i barreja entre parlars. Una part de l'Alt Maestrat s'inclou també com a zona de transició entre el tortosí i el valencià septentrional.

També hi ha novetats pel que fa a la terminologia, ja que es parla de català nord-occidental i català nord-oriental, deixant de banda en esta divisió general el terme septentrional,

habitual fins ara.

A més, la revisió del mapa es tradueix en dos nous subdialectes que no es tenien en compte fins ara: el gironí, que sempre s'havia englobat dins del central, i el valencià mallorquí, al voltant del poble de Tàrbena, a la Marina Baixa. El professor del Departament de Filologia Catalana de la URV Pere Navarro, especialitzat en dialectologia catalana i geolingüística, ha assessorat i supervisat el nou mapa, així com la programació del festival mateix. També hi va participar el filòleg de la Universitat d'Alacant Vicent Beltran.

Navarro avisa que el mapa no és definitiu, ja que el català, com totes les llengües, està viu i va patint canvis, de manera que s'ha d'anar posant al dia cada cert temps, a mesura que sorgisquen nous estudis. Així,

les novetats reflectides en el nou mapa es basen en les últimes investigacions acadèmiques que s'han fet en diversos punts del domini lingüístic, també a la mateixa URV. En este sentit, Navarro destaca que totes les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre estan o estaran pròximament cobertes per estudis i tesis doctorals sobre dialectologia. No és el cas, però, d'altres territoris, ja que es troben a faltar més estudis d'este estil sobre el terreny, que són els que ajuden a configurar una fotografia de conjunt més propera a la realitat.

'TORTOSÍ' VE DE LA DIÒCESI I NO PAS DE LA CIUTAT Sobre la nomenclatura del tortosí, que algunes veus al marge dels especialistes han qüestionat en considerar que

hauria de dir-se ebrenc, Navarro és clar i taxatiu: **"Tortosí no ve de la ciutat de Tortosa, sinó que històricament s'ha utilitzat com a llengua de la diòcesi [de Tortosa]"**, tanca. Dixa obert, això sí, el debat entre filòlegs sobre si el tortosí ha de ser un subdialecte més dins del català nord-occidental, o un dialecte a banda dintre de l'occidental.

Navarro també constata que les línies de divisió fins i tot poden anar més enllà de les noves zones de transició, que ja són prou flexibles. **"Hi ha trets del lleidatà que baixen fins a Castelló i a l'inrevés"**, posa d'exemple, així com hi hauria trets de la Terra Alta, com ara la conjugació de l'imperatiu o el condicional de verbs regulars, que es reproduïxen a Alcalá de Xivert, al Baix Maestrat. ■

I A MÉS...

El SETMANARI L'EBRE, present al festival de dialectes a l'Espluga

Una versió gegantina del nou mapa dialectal va presidir durant tot el festival la façana del Casal de l'Espluga de Francolí. L'objectiu del *Posa-hi tu l'accent* ha sigut mostrar tota la riquesa que suposen les variants dialectals del català. Segons els seus responsables, "protegir, potenciar i prestigiar els parlars locals, les formes i les paraules autòctones, és també una manera de preservar la llengua en el seu conjunt i reivindicar tota la seva gamma", i més ara que l'ús social del català va de baixa de manera alarmant. El festival va incloure con-

certs, taules rodones [a la imatge] i lliçons magistrals. Una de les taules se va dedicar a l'ús del català en els mitjans de comunicació. Hi van participar l'exportaveu del Govern Patricia Plaja -natural de Begur-, la periodista televisiva Miriam Riau, original de Mequinensa, el periodista radiofònic de la Catalunya Nord Enric Balaguer i el director del SETMANARI L'EBRE en paper, Òscar Meseguer, qui va reivindicar el fet que el periòdic tinga un llibre d'estil on, al marge de criteris periodístics, se reculla la gramàtica, l'ortografia i el lèxic específic del tortosí. ■